

Liivi Muuseumi kogumispõhimõtted

Liivi Muuseumi missioon

Liivi Muuseumi tegevus hõlmab kolme olulisemat valdkonda:

- eesti ühe olulisema luuleklassiku Juhan Liivi vaimse pärandi säilitamine, mõtestamine ning vahendamine;
- maailmatasemel helilooja Eduard Tubina vaimse pärandi säilitamine ning vahendamine;
- samuti Kodavere kihelkonna ajaloo ja kultuuripärandi, sh kodavere murraku säilitamine ning tutvustamine.

See tähendab, et ühelt poolt tegeleb Liivi Muuseum üle-Eestilise tähtsusega loovisikute pärandiga, teisalt aga omab olulist rolli piirkonna ajaloo jäädvustamisel ja tutvustamisel. Kuna regioonis puuduvad kodavere murraku ja omakultuuriga tegelevad institutsioonid (v.a. külaseltsid), on Liivi Muuseum viimastel aastatel kujunemas sellel alal omalaadseks piirkondlikuks kompetentsikeskuseks.

Liivi Muuseumi ajalugu

Liivi Muuseum loodi 1. oktoobril 1988. a. jäädvustamaks Juhan Liivi kui Eesti ühe olulisema kirjandusklassiku elu ja loomepärandit. Muuseum asub kirjaniku kodukohas Oja talus Rupsi külas Alatskivi vallas Tartumaal. Lisaks kirjanduslikule mõõtmele pakub Liivi Muuseum tänu säilinud ja restaureeritud taluhoonete kompleksile võimalust tutvuda eesti talurahva eluluga 19. saj. lõpul - 20. saj. alguses.

Liivi Muuseumi kogumistegevuse eesmärgiks on algselt olnud koguda Liivide perega seonduvaid materjale. Hiljem eesmärgid täienesid, haarates Alatskivi valda ja Kodavere kihelkonda laiemalt, samuti helilooja Eduard Tubinat puudutavaid materjale. 2011. aasta suvel avati Liivi Muuseumi struktuuriüksusena Tubina Muuseum asukohaga Alatskivi lossi 2. korrusel. Enamiku ekspositsioonist moodustavad Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumile kuuluvad museaalid.

Liivi Muuseumi lähipiirkonnas asuvad Kolkja Vanausuliste Muuseum ja Varnja Elava Ajaloo Muuseum; mõlemad keskenduvad täielikult vene vanausuliste temaatikale. Seetõttu keskendub Liivi Muuseum kodavere eri kultuuride ja etniliste gruppide tutvustamisele ja mõtestamisele laiemas kontekstis, vanausuliste temaatikaga spetsiifiliselt tegelemata. Küll aga paneb muuseum rõhku Kodavere kihelkonna eesti kultuuriareaali pärandi vahendamisele.

Liivi Muuseumi tegevust reguleerivad õigusaktid ning strateegilised dokumendid

Liivi Muuseum lähtub oma tegevuses muuseumiseadusest, ICOMi eetikakoodeksist, Liivi Muuseumi põhimäärusest, Liivi Muuseumi arengukavast 2015-2018, Alatskivi valla arengukavast aastani 2020, Tartumaa arengustrateegiast aastani 2020.

Muuseumi struktuur

Liivi Muuseumis asuvad järgmised ekspositsioonipinnad: väliekspositsioon (Oja talu, Juhan Liivi kodutalu rehemaja, ait ja saun), püsiekspositsioon „Oleksin ma luuletaja“ (2014) näitusemajas, Kodavere kihelkonna temaatiline ekspositsioon „Kodavere – hää mürakas kihelkonda“ (2013) administratiivhoone ärklikorrusel. Administratiivhoone põhikorruse piletimüügisaaalis saab eksponeerida ajutisi näitusi.

Tubina Muuseumi püsiekspositsioon (avatud 2011) paikneb Alatskivi lossi idatiiva teisel korrusel, see on koostatud Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumi poolt ning sinna on hoiustatud peamiselt ETMMi eksponaadid (129 eset).

Hoidlapinnad paiknevad Liivi Muuseumi administratiivhoone I ja II korrusel, keldris paiknevas arhiiviruumis, ümberkorralduste tõttu ajutiselt ka personali tööruumides. E. Tubina Muuseumis hoidla puudub, Tubinaga seotud materjale säilitatakse samuti Liivi Muuseumi hoidlates.

Muuseumikogude analüüs ja väärtuste hindamine

Liivi Muuseumi hoidlatena on kasutuses administratiivhoone keldrikorrusel asuv 10 m² arhiiviruum ning 10 m² ruum esimesel korrusel. Raamatukogu toimib osaliselt avatud hoidlapinnana sama hoone ärklikorrusel. Seoses ekspositsioonipindade laiendamisega osalt seniste pööningukorrusel asunud hoidlate arvelt on hetkel osa museaale (peamiselt raamatud jm trükised) ajutiselt hoiustatud ka kontoriruumides. Pikemas perspektiivis on projektipõhise rahastuse leidmisel plaanis välja ehitada hoidlapinnad keldrikorrusel, kuid esialgu puuduvad selleks finantsilised võimalused.

Esemekogu eksponeeritakse 90% ulatuses väliekspositsioonis: rehielamus (300m²), aidas (20 m²) ja suitsusaunas (18 m²).

Arhiivimaterjalide kogu

Arhiivimaterjalide kogu hõlmab 675 museaali (31.12.2014.a.). Kogu tüüpiline aines on:

- ⌚ Oja talu ja vendi Liive puudutavate dokumentide koopiad;
- ⌚ muuseumi kirjavahetus Juhan Liivi, Jakob Liivi ja Eduard Tubinat puudutavates küsimustes;
- ⌚ Liivi luulepreemia laureaate ja õpilaste etlusvõistlust käsitlev kirjavahetus ja dokumendid.

Ülevaatamist ja analüüsimist vajab säilitatavate dokumentide koopiade kuulumine muuseumi põhikogusse või ümberpaigutamine abikogusse. Täiendavalt lisandub kogusse Liivi Muuseumi, Alatskivi valla kultuurielu kajastavate dokumentide (sündmuste trükised, kavalehed, mälestused jne) üksikeksemplarid. Tähtsamatest dokumentidest tuleb alustada digitaalsete koopiade valmistamist.

Audiovisuaalsete materjalide kogu

Audiovisuaalsete materjalide kogus on 917 museaali (31.12.2014.a.). Kogu tüüpiline aines on:

- ⌚ videotülesvõtted alates aastast 1988, VHS kassetidel, DV kassetidel ning DVD plaatidel;
- ⌚ Eduard Tubina plaadikogu vinüülplaatidel;
- ⌚ audiokassetid Eduard Tubina ja Juhan Liivi loominguga.

¾ ulatuses on lintidel asuvatest videoülesvõtetest tehtud digitaalsed koopiad. Plaanipäraselt lisandub kogusse Liivi Muuseumi, Alatskivi valla ning ajaloolise Kodavere kihelkonnaga seotud kultuuriloolisi materjale. Materjale säilitatakse arvuti välistel kõvaketastel. Videokogu ulatuslikumat täiendamist piirab suur töömaht museaalide kirjeldamisel.

Esemekogu

Esemekogus on 155 museaali (31.12.2014. a). Kogu tüüpiline aines on: Oja talu rehielamu ja ekspositsioonis kasutatavad talutööriistad rehielamus, aidas ning saunas. Kogu olulist täiendamist ei nõua, vaid võimalusel asendatakse esemeid autentsematega.

Fotokogu

Fotokogusse kuulub 4911 museaali (31.12.2014.a). Kogu tüüpiline aines on:

- ⌚ mustvalged ja värvifotod Liivi luulepreemia ja õpilaste etlusvõistlusega seotud sündmustest,
- ⌚ Oja talu ja Alatskivi valla ajalooa seotud fotod nõukogude perioodist,
- ⌚ Kodavere kihelkonna aladega seotud ajaloolised fotod,
- ⌚ koopiad fotodest, mis on seotud Eduard Tubinaga,
- ⌚ plaanipäraselt lisandub kogusse Liivi Muuseumi ja Alatskivi valla kultuurielu kajastavate sündmuste fotosid digitaalsel kujul.

Alustatud on ja jätkatakse ajalooliste fotode skaneerimist. Käimas on fotokogu inventuur, et selgitada välja selle seisund ja olulisus põhikogusse kuulumisel. Koopiad fotodest on otstarbekas viia üle abikogusse.

Kunstikogu

Kunstikogu hõlmab 133 museaali (31.12.2014.a). Kogu tüüpiline aines on: Paul Luhteina graafika, Alatskivi pallaslase Albert Paabu õlimaaliid ja Liivi-teemaliste laste joonistusvõistluste tööd. Kunstikogule sobivate hoiuruumide loomisel on võimalik kogu suurendada piirkonna kunstnike taiesega nende annetamisel muuseumisse.

Raamatukogu

1338 museaali (31.12.2014. a). Kogu tüüpiline aines on: Jakob ja Juhan Liivi teosed; mälestused ja uurimused vendadest Liividest; raamatud ja artiklid Liivi luulepreemia laureaatidest; raamatud, trükised ja ajaleheartiklid Alatskivi valla ajaloost; raamatud ja trükised Kodavere kihelkonna kultuuriloost; annetatud ilukirjandus maailma kirjandusklassikast ja nõukogude autoritelt; ajakirjade "Looming", "Vikerkaar" ja "Loomingu Raamatukogu" aastakäigud. Vajadus on kogus läbi viia inventuur otsustamiseks suure osa raamatute viimist abikogusse. Analüüsist selgub, millised raamatud on otstarbekas viia abikogusse ja muuseumi ainevallale mittevastavatena välja arvata. Kogu täieneb vastavalt võimalustele osta antikvariaadist kogust puuduvaid Jakob ja Juhan Liivi loomingu seotud raamatuid. Muuseumi ainevalda puudutavad artiklid ajakirjandusest kogutakse digitaalselt ja muuseumi hoidlate vajadust need ei suurenda.

Käsiraamatukogu 8 museaali (31.12.2014.a). Käsiraamatukogu on abikogu. Kogu tüüpiline aines on: Liivi Muuseumiga ja Kodavere kihelkonnaga seotud trükiste (põhiliselt raamatud) hoidmine ja muuseumi külastajatele tutvumiseks andmine.

Käsiraamatukogu on otstarbekas suurendada praegu raamatukokku kuuluvate raamatute üleviimisega abikokku.

MuISI on retrospektiivselt sisestamata raamatukogust 5585 museaali. Tegemist on põhiliselt muuseumi algaastatel arvele võetud teostega, mis ei haaku muuseumi kogumispõhimõtetega.

Kogumise eesmärk

Vastavalt Liivi Muuseumi missioonile on kogumisel 3 peamist eesmärki:

- Juhan Liivi ja Liivide perekonna vaimse pärandi säilitamine, uurimine ja tutvustamine;
- Eduard Tubina vaimse pärandi säilitamine ja tutvustamine;
- ajaloolise Kodavere kihelkonna materiaalse ja vaimse pärandi säilitamine, mõtestamine ja tutvustamine.

Liivi Muuseumi koostöövõrgustik

Liivi Muuseumil on 2009. a. asutatud sõprade selts, kuhu kuulub ca 15 inimest. Peamiselt panustatakse vabatahtliku tegevusega, nt talgutööd, abi muuseumisündmuste korraldamisel jne. Sõprade seltsi on koondunud inimesi, kes panustavad ka muuseumile ideede ja temaatiliste materjalide pakkumisega, samuti aitavad kogusid täiendada.

Olulisemad Liivi Muuseumi koostööpartnerid on teised kirjanikemuuseumid (sh Eesti Kirjanikemuuseumide Ühing), Kirjandusmuuseum, Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum, Eesti Rahva Muuseum, SA Alatskivi Loss, Sibulatee turismivõrgustik.

Kirjanikemuuseumidega viiakse läbi mitmeid koostöö-, koolitus- ja näituseprojekte, osutatakse vastastikku abi näituste koostamisel jms. Samuti on välja kujunenud koostöö nii oma valdkonna spetsialistide (kirjandusteadlased, folkloristid, kirjanikud) kui ka kohalike koduloouurijate ning külaseltsidega. Kirjandusmuuseum ja Eesti Rahva Muuseum on osutanud olulist abi ajalooliste materjalide mõtestamisel, näituste ettevalmistamisel jms.

Piirkonna mäluasutuste ja turismiettevõtetele koos on antud välja trükiseid, korraldatud kultuurisündmusi jms. Turismivõrgustiku kaudu toimub suur osa muuseumi turundustegevusest.

Piirkonnas asuvate Kolkja Vanausuliste Muuseumi ja Varnja Elava Ajaloo Muuseumi, samuti piirkonna väiksemate eramuuseumide suhtes on Liivi Muuseum kompetentsikeskuseks.

Teiste sarnaste või lähipiirkonnas tegutsevate muuseumide kogude lühianalüüs

Juhan Liiviga seotud arhiivimaterjalid (nt originaalkäsikirjad) asuvad peamiselt Kirjandusmuuseumis.

Teistel eesti kirjanike muuseumidel, on sarnane spetsiifika ja kogumispõhimõtted, kuid erinev kogumise objekt.

Kodavere kihelkonna ja murraku alased materjalid paiknevad peamiselt Eesti Rahva Muuseumis ning Kirjandusmuuseumi Rahvaluule Arhiivis. Piirkonna ajalugu puudutavaid materjale säilitab ka Rahvusrhiiv. Liivi Muuseum kasutab näituse- ja uurimistegevuses ning haridusprogrammides eelnimetatud institutsioonide kompetentsi ja kogusid.

Piirkonnas asuvad Kolkja Vanausuliste muuseumi ja Varnja Elava Ajaloo Muuseumi kogud koosnevad peamiselt vanausuliste küladest kogutud etnograafilistest materjalidest, seega nende kogumistegevus otseselt Liivi Muuseumiga ei kattu.

Liivi Muuseumi kogude täiendamise põhimõtted

Liivi Muuseum lähtub kogude täiendamisel Kultuuriministeriumi poolt koostatud museaalide arvele võtmise juhendist. Kõik otsused kultuuriväärtusega asja omandamiseks muuseumikogusse on kaalutletud ja põhjendatud. Põhikriteeriumid kultuuriväärtuse hindamisel on ajalooline, esteetiline, teaduslik või uurimuslik väärtus, sotsiaalne või vaimne väärtus. Täiendavad kriteeriumid on asja päritolu, tüüpilisus, rareiteetsus, seisund ja kasutatavus nt haridusprogrammides, näitus- ja teadustegevuses.

Kogumise põhilised teemavaldkonnad on:

- 1) vendade Liivide loomingu kajastamine Eesti kultuuriruumis;
- 2) vendade Liivide pärandit tutvustavate kultuurisündmuste jäädvustamine;
- 3) helilooja Eduard Tubina elu ja loominguga seotud materjalid ja sündmused;
- 4) Kodavere kihelkonnaga seotud kultuuriloolised materjalid;
- 5) Alatskivi valla ajaloo seotud esemed ja mälestused.

Liivi Muuseumi põhikogusse ei võeta vastu objekte:

- 1) mis ei aita kaasa muuseumi põhikirjaliste eesmärkide täitmisele või rikuvad ICOM-i eetikakoodeksi põhimõtteid;
- 2) mida pole võimalik mõistlikul viisil hoiustada ja säilitada;
- 3) mis on põhikogus juba olemas;
- 4) mille kohta pole piisavalt andmeid, mis rolli on ese mänginud sellega seotud inimese või sündmuse kontekstis.

Abikogusse võetakse vastu esemeid ja materjale, mis ei vasta põhikogusse vastuvõtmise määratlustele, kuid väärivad säilitamist lühemat või pikemat aega näituste koostamiseks ning hariduslikul või teaduslikul eesmärgil. Abikogu üle peetakse muuseumisisest arvestust. Samuti võib abikogusse muuseumi põhikogust üle viia museaale, mis vajavad väljaarvamist muuseumikogust ainevaldkonda sobimatuse tõttu. Sellised museaalid säilitatakse kuni üleandmiseni teisele muuseumile või kultuuriasutusele.

Muuseumikogude täiendamise protseduurid

Muuseumikogu täiendamise eest vastutab Liivi Muuseumi juhataja. Museaalid vormistatakse infosüsteemis MuIS vastavalt nõuetele. Museaali dokumenteerimiseks vajaliku esmase info talletab varahoidja.

Erandjuhtumite puhul konsulteerib Liivi Muuseum asjassepuutuvate institutsioonidega (Muinsuskaitseamet, Kirjandusmuuseum, ERM).

Juurdekasvuvõimaluste ja säilitustingimuste analüüs

Liivi Muuseumil puuduvad spetsiaalselt ehitatud hoidlapinnad. Seetõttu kasutatakse hoidlana administratiivhoones asuvaid ruume, mille puhul napib pinda ning puuduvad sobivad säilitustingimused.

Alates 2013.a. on raamatukogu hoiustamine osaliselt lahendatud avatud hoidlapinnana administratiivhoone ärklikorruusel. Raamatukogu ruume kasutatakse ka seminaride jm ürituste läbiviimiseks.

Võimalik oleks rajada administratiivhoone keldrikorrusele 18m² hoidlaruum, kuid see eeldab täiendavat rahastust (fondid, eelarvelised vahendid) ja ümberkorraldusi muuseumi taristus.

Lahendamata on Eduard Tubina isikliku auto eksponeerimise küsimus (hetkel hoiul Liivi Muuseumi näitusemaja garaažis), mille puhul on kõne all Alatskivi lossikompleksi garaaži kohandamine näitusepinnaks. Seni on plaan jäänud täiendava rahastuse puudumise taha.

Retrospektiivselt sisestamata (vt punkt „Muuseumikogude analüüs“) raamatukogu säilikud, mis ei haaku Liivi Muuseumi kogumiseesmärkidega ning on dubleeritud raamatukogude ja teiste muuseumide kogudes, on otstarbekas põhikogust välja arvata ilma MuISi sisestamata. Sel juhul on võimalik olemasoleva tööjõuga korrastada Liivi Muuseumi seni retrospektiivselt sisestamata kogu enne 31.12.2015.

Museaalidest nõuetekohaste digitaalkjututiste loomiseks vajalik tehnika on olemas, kuid napib olemasolevast tööjõust.

Museaalide väljaarvamine

Museaalide väljaarvamiseks kogust moodustatakse 3 Liivi Muuseumi töötajast koosnev komisjon. Komisjon arvestab oma otsustes sõltumatu eksperdi hinnanguga, sõltumatu eksperdi määrab Alatskivi vallavolikogu kultuuri- ja hariduskomisjon.

Museaali väljaarvamine muuseumikogust toimub muuseumi asutaja, Alatskivi vallavolikogu otsusega.

Muuseumikogude kasutamine

Muuseumikogusid kasutatakse eksponeerimiseks hariduslikel ja meelelahutuslikel eesmärkidel, uurimistööks, publitseerimiseks, jäädvustamiseks, kopeerimiseks. Muuseumikogude kasutamisel on kehtestatud piirangud muuseumi esemete säilimise ja turvalisuse ning hea tava jälgimise huvides. Kogude kasutamine dokumenteeritakse nii muuseumivälisel kui ka muuseumisesel kasutamisel infosüsteemis MuIS.

Museaalide kasutamise loa annab muuseumi juhataja või selleks volitatud isik. Kasutamist korraldab varahoidja. Kasutusloa saamiseks tuleb täita avaldus, mille allkirjastamisel kasutaja kohustub täitma muuseumikogu kasutamise tingimusi. Nende rikkumise korral võib juhataja kasutusloa tühistada. Muuseumitöötajatelt kasutusloba ei nõuta.

Muuseumitöötajal on õigus mitte anda museaali kasutamiseks või piirata kasutust museaali vanuse, seisukorra või muude probleemsete omaduste tõttu.

Kinnaste kasutamine museaali käsitsemisel on kohustuslik. Vajalikud kindad tagab muuseum. Erandkorras võib lubada ka paljakäsi töötamist.

Museaali andmete publitseerimisel tuleb viidata muuseumikogule, soovitavalt koos kogunumbriga ning võimalusel annetada publikatsiooni üks eksemplar muuseumile.

Museaali kujutise loata kopeerimine mistahes viisil ja/või avaldamine muuseumi nõusolekuta on keelatud.

Museaalide laenutamise tingimustes lepitakse kokku vastava laenuslepingu alusel. Museaali liikumine kajastatakse infosüsteemis MuIS.

Muuseumis jätkatakse videokogu digitaalsete koopiade valmistamist. On alustatud fotokogu digiteerimisega. Digiteeritud museaale on võimalik kopeerida ja koopiaid saata ka elektrooniliselt.

Muuseumi tööruumid on avatud tööpäeviti kell 9–16. Teenindamine toimub kokkuleppel töötajatega. Info telefonil 7 453 846 või 5144851. Teenuse täitmise tähtaeg on kuni 10 tööpäeva, erandjuhtudel ka pikem. Teenuse eest tasutakse arve alusel või sularahas muuseumi kassasse.